

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919.

Andra kammaren.

Nr 30.

Fredagen den 28 mars.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 21 innevarande mars förda protokollen.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att stadsrådet E. A. Nilson på grund av sjukdom är oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet intygas.

Stockholm den 22 mars 19.

Joh. Sjöberg,

leg. läk.

Att riksdagsmannen Felix Hamrin lider av spanska sjukan (influenza) och på den grund förhindrad att fullgöra sitt riksdagsmannauppdrag under den närmaste tiden intygas.

Jönköping den 26 mars 19.

I. J. Trollén,

leg. lakare.

§ 3.

Herr *Molins* i Dombäcksmark på kammarens bord liggande motion, nr 355, som nu föredrogs, remitterades till första särskilda utskottet.

§ 4.

Vidare föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 15, bevillningsutskottets betänkande nr 28 och bankoutskottets utlåtande, nr 32.

Andra kammarens protokoll 1919. Nr 30.

§ 5.

Interpellation. Ordet begärdes härafter av

Herr Hagman i Stockholm, som yttrade: Herr talman! Genom Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse av den 1 juli 1918 angående tillfällig extra avgift för expedition enligt recept av läkemedel från apotek m. m., svensk författningssamling nr 557 för år 1918, äga apoteken i landet att för varje recept, varpå läkemedel utanordnas, uppbära en extra expeditionsavgift av 30 öre. Denna apoteken tillerkända rättighet att direkt beskatta allmänheten tillkom på sin tid därför, att en synnerligen allvarlig strid pågick under förra delen av 1918 mellan å ena sidan apoteksinnehavarna och å den andra sidan hos dem anställd farmaceutiskt utbildad personal rörande av den senare krävt dyrtidstillägg. Sedan apoteksinnehavarna genom rätten att uttaga 30 öre på varje expedierat recept erhållit medel för beviljande av dyrtidstillägg — vilka senare skulle utbetalas i enlighet med en mellan Sveriges apotekarförbund och Sveriges farmaceutförbund den 11 maj 1918 träffad överenskommelse — föreskrives vidare i ovan angivna kungörelse av den 1 juli 1918, att det åligger apoteksföreståndare »att före den 15 i varje månad av varje sådan under nästföregående månad influten avgift, som avses i 1 §, till styrelsen för föreningen apotekarkårens ålderstilläggs-kassa redovisa ett belopp av 26,5 öre.» Däremot saknas helt och hållet bestämmelser om, vartill de övriga 3,5 öre skola användas.

Till grund för regeringens beslut om en expeditonsavgift av 30 öre låg emellertid ett utlåtande från medicinalstyrelsen av den 29 juni 1918, vari förekommer, efter beräkningar om vad som skulle åtgå för farmaceuternas dyrtidstillägg av den ifrågasatta avgiften, följande passus: »Det föreligger alltså möjlighet att, sedan högst 13,000 beräknats åtgå för förvaltningen, låta apoteksinnehavarna såsom bidrag till dyrtidstillägg åt elever och teknisk personal behålla omkring 147,000 kronor, motsvarande 3,5 öre per recept. Praktiskt skulle saken kunna ordnas så, att såsom extra expeditionsavgift uppbars 30 öre per recept, varav endast 26,5 öre per recept redovisas till den kassa, som kommer att uppbära och utbetala farmaceuternas dyrtidstillägg.»

Oaktat bestämmelser sålunda saknas om användningen av de 3,5 örena, synes det vara en tyst förutsättning, att dessa medel skulle användas till dyrtidstillägg åt icke farmaceutiskt utbildad personal vid apoteken. Dessa medel beräknas uppgå till 147,000 kronor under tiden 1 juli 1918—30 juni 1919, och beloppet blir antagligen avsevärt högre på grund av den starka frekvensen på apoteken, särskilt under senare delen av 1918.

Emellertid har en framställning av den i svenska handelsarbetsreförbundet organiserade delen av denna icke farmaceutiskt utbildade personal om dyrtidstillägg ej medfört något som helst resultat, och enligt uppgift, som jag erhållit har det ej varit möjligt att ens erhålla något svar på den härom gjorda framställningen.

Om emellertid apotekarnes rätt att direkt av allmänheten uttaga ej mindre än 30 öre på även de obetydligaste å recept rekviderade läkemedel är i viss mån urnseendeväckande, så är det ännu egendomligare, att inga som helst bestämmelser synas förefinnas för användningen av de 3,5 öre, som ej användas för det ändamål, som expeditionsavgiften först och främst avsåg att fylla. Den förutsättning, som på grund av medicinalstyrelsens anförda utlåtande synes mig föreligga, nämligen att den övriga delen av apotekens personal skulle av dessa överskottsmedel erhålla säkerligen lika välbehövt dyrtidstillägg, tyckas i varje fall apoteksinnehavarna ej reflektera på att följa.

Interpellation.
(Forts.)

Med stöd av vad jag här anført anhåller jag därför att med kammarens tillstånd få till statsrådet och chefen för civildepartementet framställa följande frågor:

1) Har i en eller annan form bestämmelser träffats, om huru ovananförda 3,5 öre skola användas, samt

2) därest så ej skett, kan det förväntas, att från Kungl. Maj:ts sida vidtagas åtgärder härför, och då närmast i den riktning, som förutsättes i medicinalstyrelsens utlåtande av den 29 juni 1918?

Ifrågavarande anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 6.

Herr *Kjellberg* avlämnade en motion, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 326, angående tillfällig lönerereglering under år 1919 för vissa befattninghavare å ordinarie stat inom den civila statsförvaltningen m. m.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 356, blev på begäran bordlagd.

§ 7.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 63, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i vissa punkter under tredje huvudtiteln av statsverkspropositionen och propositionen rörande tilläggsstat för år 1919 gjorda framställningar.

§ 8.

Herr talmannen gav härpå ordet till

Herr *Kristensson*, som yttrade: Herr talman! På förekommen anledning tillåter jag mig hemställa, att å föredragningslistan för morgondagens plenum måtte bland två gånger bordlagda ärenden först uppföras bankoutskottets utlåtande nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall medgiva riksbanken viss ökad sedelutgiv-

ningsrätt, samt att konstitutionsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen, måtte bland två gånger bordlagda ärenden uppföras sist på föredragningslistan för onsdagen den 2 april.

Denna hemställan bifölls.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Med anledning av en från herr *Bäckström* inkommen av läkarbetyg åtföljd ansökning om ledighet från riksdagsgöromålen till slutet av riksdagens påskferier beviljade kammaren herr *Bäckström* ledighet till och med 23 nästkommande april.

Vidare beviljades herr *Persson* i Fritorp ledighet under 5 dagar från och med den 29 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,17 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 29 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 22 innevarande mars förda protokollen.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att ledamoten av riksdagen herr d:r Arne Forssell på grund av influensa tills vidare är oförmögen att sin tjänst förrätta intygar
Stockholm den 27 mars 1919.

E. O. Hultgren,
m. d.

Att riksdagsmannen herr Axel Pehrsson på grund av sjukdom — influenza epidemica — är för den närmaste tiden oförmögen att deltaga i riksdagens arbete, intygas.
Anderslöv den 26 mars 1919.

L. Nilsson,
f. d. provinsialläkare.

§ 3.

På förslag av herr talmannen, som förmälde sig hava om tiden för valen samrätt med första kammarens talman, beslöt kammaren att onsdagen den 2 nästkommande april företaga val av ledamöter och suppleanter i de två särskilda utskott riksdagen beslutit att till-
sätta.

§ 4.

Herr *Kjellbergs* på kammarens bord liggande motion, nr 356, som nu föredrogs, remitterades till bankoutskottet.

§ 5.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Ko-

nungen att i vissa fall medgiva riksbanken viss ökad sedelutgivningsrätt; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästföregående paragraf omförmälda ärendet.

§ 7.

Vidare föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för kapitalökning å statens under civildepartementet hörande utlåningsfonder jämte en i ämnet väckt motion;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1919 gjorda framställning om ökning av lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby; och

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1919 gjorda framställning om låneunderstöd till svenska diakonissällskapet för uppförande å Viebäck av ett fjärde skyddshem.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Till avgörande förelåg nu jordbruksutskottets utlåtande, nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar jämte en i ämnet väckt motion.

Uti en till riksdagen den 13 december 1918 avlåten, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad proposition, nr 16, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att i de i berörda protokoll närmare angivna, under 11 särskilda punkter upptagna ärenden medgiva försäljning av kronoegendomar eller upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Efter föredragning av utskottets framställningar i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i punkterna 1—7 av förevarande proposition blevo desamma av kammaren bifallna.

Under punkten 8 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att lägenheterna Gladebacken, Hällan nr 1, Hällan nr 3 med Hällan nr 2, Nybygget, Lilla Aspeskogen, Bukten, Kattkärr och Grinden, finge var för sig med i statsrådsprotokollet angivet område från kronoegendomen 1 mantal Faleby nr 1 med lägenheten Korsvik nr 1, ett torp, i Foss socken av Göteborgs och Bohus län försäl-

jas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, under villkor att de särskilda lägenheternas innehavare skulle äga rätt till fri utfartsväg över övriga lägenheters och stamhemmanets mark, att de till lägenheten Bukten angränsande lägenheterna skulle äga rätt att hava sina vid stranden av Gullmarsfjorden å Bukten befintliga bryggor och fiskebodar kvarstående ävensom rätt till fritt tillträde till desamma samt att Foss kommun skulle äga att hava sina å lägenheten Hällan nr 2 befintliga byggnader kvarstående, så länge Leonard Johansson levde och bebodde desamma.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehäft en inom andra kammaren väckt, till utskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 292, av herr *Osberg*, vari hemställts, att riksdagen måtte medgiva Samuel Edvard Hansson och Anton Myrbeck rätt att förvärva de nu av dem innehavda lägenheterna Aspeskogen och Västra Korsvik till pris, som av värderingsmännen åsatts desamma, och för övrigt under samma villkor som gällde för övriga till avsöndring föreslagna lägenheter under hemmanet Faleby.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte

- a) bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; samt
- b) i anledning av herr Osbergs förevarande motion i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om förnyad utredning rörande försäljning av lägenheterna Aspeskogen och Västra Korsvik samt därefter till riksdagen inkomma med det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Osberg*: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke underlåta att vid behandlingen av detta jordbruksutskottets utlåtande säga några ord just därför att det är vissa upplysningar, som lämnats av värderingsmännen, som jag måste göra några anmärkningar mot.

Jag kan ju icke vara annat än tacksam för att jordbruksutskottet bifallit min motion så till vida, att det låtit sitt yrkande utmynna i ett skrivelseförslag till Kungl. Maj:t, men det är väl troligt, att detta förslag faller i första kammaren just därför, att det är så många reservanter inom utskottet från första kammaren. Särskilt därför anser jag, herr talman, det vara lämpligt att med några ord belysa detta spörsmål.

Det står här i den kungl. propositionen: »Efter det domänstyrelsen gjort nämnda framställning, (nämligen att ny värdering skulle verkställas) hava Samuel Edvard Hansson och Anton Myrbeck hos Kungl. Maj:t anhållit att från ifrågavarande egendom få förvärva de nu av dem innehavda lägenheterna Aspeskogen och Västra Korsvik. Manhus och ladugårdar å dessa bägge torp tillhöra kronan.»

Dessa ansökningar ha av värderingsmännen blivit avstyrkta.

*Ang.
försäljning av
lägenheterna
Aspeskogen
och Västra
Korsvik.*

Ang.
försäljning av
lägenheterna
Aspeskogen
och Västra
Korsvik.
(Forts.)

Då vill jag göra den anmärkningen, att när det säges, att manhus och ladugårdar å dessa bägge torp tillhöra kronan, så förhåller det sig så, att torparen Hansson har tillbyggt manbyggnaden med $\frac{1}{3}$, han har tillbyggt ladugården med $\frac{1}{3}$, han har byggt en källare med överbbyggnad, han har dessutom byggt ett svinhus, och dessa saker äro hans egna, så att det kan icke sägas, att de tillhöra kronan, då en tredjedel av utbyggnader å detta torp tillhöra torparen.

Vidare säges det: »Å Västra Korsvik finnes dessutom ett torp-innehavaren tillhörigt mindre boningshus.» Det förhåller sig så, mina herrar, med detta boningshus, som här kallas för ett mindre boningshus, att det är detta, som är den egentliga bostaden, som kan bebos. Den övriga tillhörande lägenheten är icke möjlig för någon människa att bo uti.

Sedan säges det, att dessa områden på grund av sin belägenhet vid den djupa och vackra fjorden i en framtid kunde tänkas få ganska högt värde som villa- och industritomter. Ja, jag undrar, om det är så ställt i vårt land, att man skall kunna motarbeta dessa torparens begäran att få köpa dessa torp endast därför, att områdena i en framtid kunna anses få ganska högt värde som villa och industritomter. Då kunde man tänka sig, att detta skulle bliva förhållandet med alla dylika tomter, som kunde vara lämpliga för sådana ändamål. Nu vill jag bara säga att beträffande områdenas användbarhet som villatomter, ligga de i den inre delen av fjorden, och från Munkedal kommer en del forsar, som rinna ut i fjorden, och detta gör, att denna del av fjorden, i huvudsak icke innehåller något annat än färskvatten, varför jag icke anser områdena så lämpliga för detta ändamål.

Så säges det också vidare, att områdena voro omgivna av uppväxande, genom kronans försorg uppdagna ungskogsbestånd, vilka löpte fara att om icke helt ödeläggas så åtminstone olovligt beskattas av de framtida ägarna. Det förefaller mig då egendomligt, att när man nu tillåter, att 7 stycken andra lägenheter försälas på denna kronodomän, man hyser så stora farhågor för att dessa två torpare skulle ödelägga den nyplanterade skogen. Jag tycker verkligen det går för långt, när man på detta sätt särskilt vill utpeka dessa två personer, när det är fråga om denna sak.

Så säges det vidare, att de båda saknade barn, som kunde tänkas efter föräldrarnas bortgång vilja bruka lägenheterna och ha sin fasta bostad å desamma. Jag kan icke förstå, huru värderingsmännen i detta fall kunnat avgiva ett sådant yttrande. Vad Hansson beträffar, har han två döttrar mellan 20 och 30 år, vilka efter vad jag tror säkerligen önska att få bebo sina föräldrars torplägenhet, därest de kunde friköpa den. En av dem och en hennes bror, har uppodlat så gott som halva arealen till torpet, och då är det väl all anledning att tro, att hon med största nöje skall vilja besitta det i framtiden. Vad beträffar torparen Myrbeck, så har han en flicka, som är 18 eller 19 år och en pojke, som nyligen fullgjort sin värnplikt, och huru värderingsmännen kunna påstå, att det icke skulle vara troligt, att dessa i en framtid skulle vilja besitta torpet, kan jag icke förstå.

Vidare heter det: »Beträffande Hansson hava uppskattningsmännen anmärkt, att han vid förrättningen blivit beträdd med otillåten skogsavverkning samt att han under ett tiertal år ej fullgjort den honom åliggande dagsverksskyldigheten.» Vad nu beträffar denna otillåtna skogsavverkning så har den bestått däri, att han vidtagit litet gallringar i ett litet skogsbestånd, som ligger i en beteshage, som tillhör torpet. Det var några albuskar, som han tillåtit sig gallra bort, och däri bestod denna olovliga skogsavverkning. Jag tycker det är futtigt av dessa värderingsmän att peka på detta. Jag har själv gjort mig omaket att besöka platsen och därvid funnit, att mannen skött sig utmärkt. Den gallring, som han åstadkommit, var icke större än som behövdes, om det över huvud skulle bliva kvar något bete alls.

Det var den saken. Vad beträffar dagsverksskyldigheten så har torparen infordrat en avskrift av dagsverksjournalen av arrendatorn, däri denne uppger, att torparen Hanssons dagsverksskyldighet var 93 dagar om året, och den lista, som härvid kom till synes, upplyser, att det minsta antal dagsverken, som han gjort, var år 1917 med 95 dagar, sålunda 2 dagar utöver vad han behövde. Han har kommit så högt som upp till 176 $\frac{1}{2}$ dagar. I genomsnitt uppgå hans dagsverken till 125 per år. Det är väl då något märkvärdigt, att värderingsmännen inför Kungl. Maj:t och riksdagen kunna komma med en sådan upplysning som den de lämnat. Nu har det sedan framkommit, att det skulle varit före 1900 som denna torpare icke fullgjort sin dagsverksskyldighet. Jag har gjort ytterligare efterforskningar och förvissat mig om att även den uppgiften är felaktig. Jag har nämligen talat med torparen själv, vilken upplyst mig, att när han tillträdde torpet den dåvarande arrendatorn hade lovat honom, att han skulle få fullgöra sin skyldighet såväl med dagsverken som med penningar. Kan det då vara rimligt, att dessa värderingsmän, sedan nära 20 år gått och då under denna tid torparen icke haft någon anmärkning mot sig, skola söka finna sak mot honom så lång tid tillbaka.

Vid genomläsandet av den kungl. propositionen har jag funnit, att det härvidlag från värderingsmannens sida lyser fram ovilja. Major Åhlund, som är domänintendent i Göteborgs och Bohus län är känd från Kastellgårdens tid, måste hysa den åsikten, att ingen bör få lov att köpa, även om skäl därtill föreligga. Jag måste säga, att i dessa tider, då man ser hur landsbygden avfolkas i allt större utsträckning, år efter år, det är något betänkligt att det lärges alla möjliga hinder i vägen för personer, som vilja förvärva sig en liten lägenhet, ett torp t. ex. I här förevarande fall är efter den verkställda uppskattningen priset satt så högt att det för kronan icke skulle vara annat än fördel att försälja dessa lägenheter.

Det är med andra ord sagt högst märkvärdigt, att de visat sådan trängsynthet, när det är fråga om att hjälpa folk, som vill fram, och särskilt här, när det gäller sådana, som bebott lägenheten så många år och nu vilja köpa till sig densamma. Man säger att de i en framtid kunna tänkas få stort värde såsom villa- och in-

Ang.
försäljning av
lägenheterna
Aspeskogen
och Västra
Koravik.
(Forts.)

Ang.
försäljning av
lägenheterna
Aspeskogen
och Västra
Korsvik.
(Forts.)

dustritomter. Liksom det icke skulle vara annan möjlighet för Göteborgsgrosshandlare att få tomter i Bohusläns skärgård än att få taga dessa torplägenheter i anspråk. Jag får säga, att det går alldeles för långt.

Jag har emellertid, herr talman, intet yrkande, utan jag vill instämna uti jordbruksutskottets utlåtande. Jag hoppas verkligen att, därest frågan skulle falla i första kammaren, Kungl. Maj:t ägnar detta spörsmål så pass beaktande, att Kungl. Maj:t föranstaltar om ny utredning, samt att denna måtte komma till sådant resultat, att dessa torpare enligt sina önskningar få friköpa sina lägenheter.

Herr O l s s o n i Broberg: Herr talman! Herr Osberg gick i slutet av sitt anförande alldeles för långt, då han kritiserade det sätt varpå denna framställning om inlösen av vissa torp å kronoegendom avstyrkts. Ändock hade herr Osberg egentligen icke något att anföras, vilket såsom frågan nu ligger, kunde hava någon som helst betydelse för kammarens bedömande av frågan.

Anförandet gick ut på att kritisera de yttranden domänvärderingsmännen haft i sitt värderingsinstrument. Till sina reflexioner anknöt herr Osberg dock icke något skäl av sådan beskaffenhet, att han kunde anse sig hava anledning påyrka ändring av det föreliggande förslaget. Herr Osberg menade också, att domänintendenten i Bohuslän skulle dels på grund av vad man tidigare känner beträffande honom och dels med anledning av som nu föreligger, vara så beskaffad, att han icke skulle vilja i något fall tillstyrka, att torpare skulle få lösa sina lägenheter. Jag vill då nämna, att såväl i det berörda tidigare fallet, Kastellgården, där jag vill minnas 16 torp föreslogos till försäljning, som i det nu föreliggande ett stort antal torp också voro föreslagna till försäljning. Av 10 torp på den egendom, som det nu är fråga om, äro 8 av domänvärderingsmännen föreslagna till försäljning. Om det vore så, att riksdagen behagade uttala sig för att man generellt skall sälja alla lägenheter och torp å kronoegendom utan att taga hänsyn till de skäl, som kunna förefinnas enligt författningen mot att föreslå sådan försäljning från kronoegendomar, skulle det verkligen mycket underlätta värderingsmännens svårigheter och bekymmer. Då behövde man nu icke tillgodose andra intressen än den ena partens — såsom i detta fall torparnas — och icke alla taga kronans intressen i betraktande.

Jag har, såsom varande en av domänvärderingsmännen i Bohuslän, varit med vid denna värdering och känner mycket väl till denna sak. Vi hava allvarligt övertänkt denna fråga. Vi vilja nämligen alltid så långt vi kunna tillmötesgå framställningar om inlösen av sådana lägenheter, men vi måste också, då vår plikt ålägger oss att tillse i vad mån detta är lämpligt och tjänligt för vederbörande egendomar, ge skäl för den uppfattning, vi kunna komma till. Då kan det i vissa fall hända, att man inser, att torp icke böra säljas, då försäljandet kan vara till synnerligt men för huvudgården. Här föreligger, enligt vår uppfattning, ett sådant fall.

Vad nu det ena av här ifrågavarande torp beträffar, Aspeskogen, funno vi, att det ligger omringat av planterad skog och att detta torp egentligen är den enda plats på denna skogsmark, där man kan komma till en utlastningsplats. Om dessa båda jämte de övriga till försäljning föreslagna torpen skulle säljas från denna gård, som med 160 tunnland åker utan utmark sträcker sig utmed Gullmarsfjorden, bliver nästan hela egendomen avskuren från sjön. Detta ansågo vi vara en så pass stor olägenhet för en så betydande egendom, att vi ej kunde föreslå dessa två torp till försäljning.

*Ang.
försäljning av
lägenheterna
Aspeskogen
och Västra
Korsvik.
(Forts*

Nu lutar emellertid utskottsmajoriteten däråt, att man på så sätt borde söka trygga egendomens intressen i kommunikations-avseende vid sjön, att man såg till, att därest torpet Aspeskogen skulle få försälas, över detsamma uttogs väg till sjö och å dess mark lades utlastningsplats vid sjö. Under sådana förhållanden har jag, ehuru jag tillhör de avstyrkande värderingsmännen, i utskottets avdelning, icke ansett mig böra opponera mig mot en sådan anordning, som jag anser bör kunna vidtagas utan allt för stort men för gården. Jag tror, att på det sättet egendomens intressen kunna tillgodoses och att staten kan ordna så att det icke behöver ligga några svårare hinder i vägen för torparna att få lösa lägenheterna.

Beträffande herr Osbergs starka klander mot värderingsmännen för deras yttrande om t. ex. den ene torparens skogsavverkning så vill jag säga, att värderingsmännens yttrande härvidlag var grundat på vederbörande jägmästares yttrande. Denne hade vid ett tillfälle gått över skogen och funnit, att olovlig avverkning företagits samt vid förrättningen förhållit torparen detta. Torparen opponerade sig icke däremot. Jägmästaren ansåg det synnerligen olämpligt att ett sådant fall lämnades utan vidare.

Jag vill vidare säga, att då värderingsmännen togo torparnas ekonomiska intressen i betraktande de funno, att dessa personer skulle ha det bättre, om de i fortsättningen voro arrendatorer än vad de skulle ha, sedan de fått köpa torpen. Dessa båda torp äro ungefär lika stora. Värdet är för vart och ett av dem satt till mellan 4,000 och 5,000 kronor, men den årliga avgälden är för det ena satt till 104 kronor och för det andra till 156 kronor eller resp. 52 och 78 dagsverken att få lösas med 2 kr. per dag. Men då är det att märka att för denna årliga avgäld skola torparna hava fria dragare för torpens skötsel samt att arrendatorn har skyldighet att hålla husen på torpen ävensom att skatta för jorden. Det är då uppenbart större fördel för dessa personer att betala arrende av här angiven storlek, som berättigar till fri brukning av jordbitarna och frihet från husunderhåll samt skatter för jorden, än om de såsom innehavare av lägenheterna måste betala amorteringar och räntor å c:a 300 å 400 kr. årligen samt bygga och underhålla hus m. m. Ur ekonomisk synpunkt är det bättre för dessa personer alltså att vara torpare än innehavare av lägenheterna. Det är väl den stora åtrån efter att äga sitt hem, som här kommer till synes. För min del har jag, som sagt, ingenting emot att en utredning göres och att därvid tages i övervägande, huruvida torpen kunna säljas med iakttagande

Ang.
försäljning av
lägenheterna
Aspeskogen
och Västra
Korsvik.
(Forts.)

av att man tillgodoser egendomens intressen i avseende å väg till sjö över särskilt det ena torpet samt upplagsplats vid sjön för egendomen.

Vad dessa torpare barn beträffar, så hade vi ju sagt, att dessa personer icke hade några barn, *som kunde tänkas* komma att bli jordbrukare och bruka torpen efter dem. Nu nämnde herr Osberg, att den ene torparen hade två döttrar. Av dessa är den ena sömmerska. Man får väl antaga att hon icke kommer att övertaga och bruka torpet efter föräldrarna. Den andra dottern är hemma, men det är knappast troligt att en flicka, efter fadern skall övertaga torpet. Däremot kan hon, om hon vill övertaga arrenderätten efter fadern, sitta trygg i hela sin livstid. Vi ansågo således, att man inte kunde tänka sig, att något av dessa barn skulle kunna bli egna jordbrukare på detta torp. Vad brukaren av det andra torpet beträffar, så har han sex barn. Av dessa äro 3 flickor, gifta med sjökaptener och ha det bra. Så har en son efter förrättningen tillkännagivit, att han skulle vilja köpa torpet, vilket ju kan ses till, om saken kan ordnas så.

Jag anser, att såsom frågan ligger herr Osberg icke behöver vara nervös. Hans kritik över förrättningsmännens yttrande anser jag vara obefogad. Såsom en motvikt mot vad förrättningsmännen hade yttrat, hade torparna stiliserat ett intyg, som de fått ett par godtrogna bönder att skriva under, i vilket allt vad värderingsmännen sagt förklarades vara osanning. Men när dessa bönder närmare besinnade sig, funno de, att de blivit vilseledda och återkallade detta intyg. Vi få nog reducera allt vad som här ordats till sitt rätta värde, och jag förmodar, att knappast, herr Osberg, skall kunna lyckas att här inför kammaren göra troligt, att förrättningsmännen skulle hava kommit med bara en massa yttranden och klander mot dessa stackars torpare i syfte att göra det omöjligt för dem att förvärva sina lägenheter. För min del får jag säga att jag vidhåller allt vad jag i egenskap av förrättningsman varit med om att uttala.

Herr Osberg: Herr talman, mina herrar! Min ärade länskamrat säger, att mitt anförande icke var ett sakligt bedömande.

Jag vill emellertid hava fastslaget i riksdagens protokoll, att det kommit fram en del saker och ting i denna historia, som vederbörande nog inte kunna stå för, nämligen beträffande dagsverksskyldigheten. Toprarna ha icke tillfälle att på annat sätt få detta fram för kammaren. Därför har jag ansett mig skyldig att säga ifrån. Herr Olsson kunde inte peka på någon dagsverkslista utan gick helt enkelt förbi det spörsmålet.

Vad som man lagt tyngdpunkten på synes vara att den ifrågasvarande egendomen skulle frånskäras havet. Jag vill då säga, att jag själv varit på platsen och tagit noga kännedom om huru det därmed förhåller sig. Det finnes där ett planterat skogsbestånd. Det produkter från detta icke ha någon möjlighet att komma ut till sjön utan att beröra denna torplägenhet vill jag bestrida, men jag vill ej heller motsätta mig, om det visar sig vara lämpligt att draga en utfartsväg

över det ena torpet och anlägga upplagsplats på torpets mark. Men jag vill säga, att egendomen äger pråkig brygga på annat ställe, som kan vara lämplig för utlastning av alster från all skog som växer upp där.

Vad sedan beträffar barnen, som inte skulle vara lämpliga såsom ägare av föräldrarnas torp, så är vad herr Olsson sagt alls ingen motivering. De båda flickorna, som han talade om, äro mellan 20 och 30 år. Det är väl dock icke uteslutet, att kvinnor i den åldern kunna gifta sig. Om nu den ena av dessa flickor gifter sig, kunde ju mycket väl hennes man övertaga torpet. För öfrigt är det ju så, att många kvinnor på egen hand kunna sköta torp. Herr Olsson har erkänt att den ene torparen, Myrbeck har en 20—23 år gammal son, som vill köpa torpet. Det föreligger således intet bärande skäl vad barnen ankommer, för att avslå dessa torpare framställning om att få köpa lägenheterna. Arrendeavkastningen från dessa lägenheter är icke så stor, att ekonomiska skäl tala för deras bibehållande såsom kronoegendom, utan det torde nog vara en fördel för kronan att få sälja dessa torp. Det är nog, som herr Olsson i Broberg sade, berättigande i varje strävan efter eget jordbruk. Dessa torpare ha icke någon högre önskan än att få köpa sina torplägenheter.

Herr Olsson påpekade, att det skulle vara förmånligare för dessa torpare att få sitta i den ställning de för närvarande äga än såsom ägare av torpen. Om man beräknar 93 dagsverken per år och för vart och ett ett så lågt pris som 4 kronor, så skulle det bli 372 kronor per år för vardera torpet. Det är icke någon billig avgäld för en torplägenhet, som bara kan föda ett par kor.

Jag tycker sannerligen, att ingen människa skulle vilja sätta sig emot, att dessa torpare finge köpa lägenheterna efter de höga priser som blivit dem åsatta. Det är icke något annat torparna begära än att få köpa de hem, där de bott så många år, och jag tycker icke att man behöver draga upp en del märkvärdiga historier i detta sammanhanget.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! De här »märkvärdiga historierna» är det ju herr Osberg själv, som drar upp. Det ser nästan ut, som om han trodde, att han stode här inför en grupp av sina valmän; ty annars kan jag icke förstå resonemanget, då här icke är fråga om någon ändring i utskottets yrkande, utan här synes bara fråga om att tala för gallerierna; och den som kom med historierna är, som sagt, allt den siste ärade talaren själv. Vad särskilt dagsverkena beträffar, så stämmer nog vad som yttrats i det fallet. Ty torparna har enligt kontrakt icke allenast skyldighet att fullgöra vissa dagsverken för jorden, utan också skyldighet att göra ett ganska avsevärt antal dagsverken mot viss ersättning; så att i stället för dessa 93 dagsverken, som herr Osberg talade om, har den ene torparen skyldighet att göra 250 dagsverken om året. Det var från den utgångspunkten man gick, då man pekade på, att dagsverksskyldigheten icke fullgjorts enligt kontrakt.

Ang.
försäljning af
lägenheterna
Aspeskogen
och Västra
Korsvik.
(Forts.)

*Ang.
försäljning av
lägenheterna
Aspeskogen
och Västra
Koravik.
(Forts.)*

Vad nu beträffar parallellen, som herr Osberg drog upp här mellan avkastningen av huvudgårdens jord och arrendet för torpen, så böra vi komma ihåg, att det är skillnad i alla fall på det arrendevärde, man kan tänka sig utgå för jord, där å ena sidan innehavaren icke har skyldighet att underhålla hus och icke skyldighet att skatta för jorden och därtill har fri brukningsrätt, och å andra sidan besittaren skall skatta för jorden samt bekosta brukningen och underhålla hus m. m. Detta får boställsinnehavaren göra, under det torparen är befriad därifrån. Det är därför som det årliga arrendet, per hektar räknat, blivit något högre för torparjorden än för boställsjorden.

Jag förstår inte, vad det tjänar till, att herr Osberg dragit upp detta resonemang, som icke har den ringaste betydelse för frågans bedömande, då jag förmodar, att kammaren ingenting har emot att följa utskottet. Kan det vara angenämt att i hemorten få läsa, att herr Osberg talat vitt och brett i denna sak på ett sätt, som inte har någon betydelse för kammarens ställning till frågan. Jag anser, att det här talet skulle kunnat sparas och vad de sista historierna, som tagits upp, beträffar, blir det nog herr Osberg, som får tilldelas äran av dem.

Herr Osberg: Herr talman, mina herrar! Jag hoppas, att det skall bli en ytterligare utredning, och då hoppas jag också på, att ni, mina herrar, skola ge mig rätt i vad jag sagt, att en sådan utredning skall lägga saken till rätta.

Herr Olsson, här är icke fråga om något slags agitationstal för valmännen, det är alldeles överflödigt. Jag vill endast säga ännu en gång, att jag velat påpeka det oegentliga i att komma med påståenden, som icke äro med sanningen överensstämmande. Då herr Olsson kommit fram med sina dagsverkslistor, så vill jag säga, att arrendatorn själv har lämnat avskrift av dem och jag har lämnat dem till jordbruksutskottets ärade ordförande, och arrendatorn har icke sagt annat, än att torparna skulle vara skyldiga göra 93 stycken dagsverken, men att de i genomsnitt gjort 125 å 130 stycken. Det är det enda, jag velat upplysa kammaren om, och att det icke är fullt sanningenligt, vad herr Olsson här kommit fram med.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Jag vill bara säga, att jag protesterar mot ett sådant sätt, som herr Osberg här använt sig av inför kammaren, då han sagt, att vad vi framlagt icke skulle vara med sanningen överensstämmande.

Herr vice talmannen Hamilton: Herr talman! Jag hade icke tänkt att begära ordet i förevarande spörsmål, ty klart är, att någon annan utgång än bifall till utskottets förslag kan icke ifrågasättas. Jag ber därför blott att med några få ord få klargöra, hur frågan ligger. Utav utskottsbetänkandet finna herrarna, att regeringen föreslagit, att på en kronoegendom i Bohuslän ett 8-tal torpare skulle få köpa sina torp, men däremot ansett, att ett par andra tor-

pare icke borde få göra det. Utskottet har icke kunnat finna, att skälen för avslag å dessa två torparens framställningar att få köpa sina torp varit bärande, och utskottet har därför ansett, att en ny utredning må komma till stånd. Om denna utredning visar, att den beskylldning, som riktats mot torparna, icke är sann, så böra de få bli ägare till de hem, som de innehaft under längre tid. Skulle det visa sig, att deras barn önska överta torpen efter föräldrarna, så bör ju det gå för sig. Det är på grund av dessa skäl och för att vi skola få klarhet i spörsmålet, som utskottet hemställer om en ny utredning, rörande huruvida torparna i fråga skola få köpa ifrågavarande lägenheter och sålunda även dessa två bli likställda med de övriga.

Ang.
försäljning av
lägenheterna
Aspskogen
och Västra
Korsvik.
(Forts.)

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Vad utskottet hemställt i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar i punkterna 9—11 av förevarande proposition bifölls av kammaren.

§ 9.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 73, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall medgiva riksbanken viss ökad sedelutgivningsrätt.

§ 10.

Vid härpå skedd föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar av förordningen om kommunalstyrelse på landet blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bankoutskottets utlåtande, nr 25, angående vissa pensioner och understöd.

Punkterna 1—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8, angående tilläggs pension åt f. d. byråchefen F. H. Schlytern.

Ang. tilläggs-
pension åt f. d.
byråchefen F.
H. Schlytern.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 63, av herr *Stenström* jämte två andra ledamöter inom kammaren samt den andra inom andra kammaren, nr 175, av herr *Nilsson* i Kabbarp jämte likaledes två andra av kammarens ledamöter, hade föreslagits, att riksdagen ville besluta, att till f. d. byråchefen F. H.

Ang. tilläggs- Schlytern skulle från anslag å riksstatens tionde huvudtitel utgå en pension åt f. d. årlig tilläggs-pension av 1,000 kronor.
byråchefen F.
H. Schlytern.

(Forts.)

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte medgiva, att f. d. byråchefen Frans Herman Schlytern finge, utöver honom författningsenligt tillkommande pension, från och med månaden näst efter den, då han lämnade sitt uppdrag såsom ordförande i löneregleringskommittén, under sin återstående livstid uppbära en årlig tilläggs-pension å ettusen kronor, att utgå från allmänna indragningsstaten.

Vid punkten var emellertid fogad reservation av herr Jonsson i Gumboda, som föreslagit, att f. d. byråchefen Schlytern måtte tillerkännas en årlig fyllnadspension av 600 kronor.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr Jonsson i Gumboda: Herr talman! I sådana frågor som denna — det gäller här fyllnadspension åt f. d. byråchefen Schlytern — brukar bankoutskottet i regel remittera gjorda framställningar till statskontoret för att inhämta dess yttrande, innan ett sådant ärende i utskottet slutligen behandlas. Så har i detta fall icke skett, och när jag dessutom av principiella skäl icke kan godkänna det beslut, vartill utskottet kommit, har jag reserverat mig för, att fästa kammarens uppmärksamhet på denna sak.

Den man, varom här är fråga, f. d. byråchefen Schlytern, nödgades avgå från sin tjänst i postverket 1908 och kort före ny lönereglerings ikraftträdande. Han erhöll då en pension av 5,000 kronor årligen. Hade han fått kvarstå i postverkets tjänst till 1910, något, vartill han synts varit berättigad på grund av sin stora arbetsförmåga, hade han erhållit pension av 5,600 kr. Nu anser jag, att det är fullkomligt rättvist, att Schlytern tillerkännes en fyllnadspension på 600 kronor årligen, men att härutöver, såsom motionärerna och utskottet föreslå, bevilja ytterligare 400 kr. årligen i pension åt Schlytern, därför att han är ledamot och ordförande i löneregleringskommittén, det anser jag vara oriktigt. Ty därigenom skulle riksdagen fastslå en ny princip, nämligen att börja pensionera dessa herrar i kungl. kommittéer.

Jag vill visst icke förneka, att Schlytern i egenskap av ordförande i löneregleringskommittén utfört ett synnerligen gagnande arbete, men jag vill desslikes påpeka, att han till följd av detta arbete erhållit en icke obetydlig biförtjänst vid sidan av pensionen å 5,000 kronor. Dessutom vill jag framhålla, att en pension å 5,600 kr. måste anses vara så pass väl tilltagen, att några ömmande omständigheter här icke bort utgöra motiv för det beslut, vartill utskottet kommit.

På grund av detta skall jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan, med endast den ändring, att orden »ettusen kronor» utbytas mot »sextusentus kronor».

Herr Bäcklund instämde häruti.

Herr Nilsson i Kabbarp: Herr talman! I de motioner, som i denna fråga väckts, har yrkats, att till f. d. byråchefen Schlytern skulle utgå en årlig tilläggspension å 1,000 kronor. Detta yrkande har av bankoutskottet tillstyrkts, dock med den begränsning, att tilläggspensionen icke skulle utgå omedelbart, utan först sedan Schlytern avgått från sitt nuvarande uppdrag att vara ledamot och ordförande i löneregleringskommittén.

Ang. tilläggspension åt f. d. byråchefen F. H. Schlytern.
(Forts.)

Gent emot det av motionärerna gjorda yrkandet ävensom utskottets förslag har den ärade reservanten, efter vad jag här kunde på avstånd uppfatta, anmält principiella betänkligheter. Det förefaller mig emellertid, att när reservanten icke yrkade rent avslag, utan dock velat medgiva en tilläggspension av 600 kronor, sålunda blott 400 kr. mindre än utskottet tillstyrkt, har han därmed i själva verket brutit udden av sina principiella betänkligheter.

Det är två huvudskäl, som ha föranlett det här gjorda yrkandet om en tilläggspension åt denne tjänsteman. Det första skälet är det, att han, på grund av ett olämpligt förfaringssätt av en nykläckt chef, kom att avgå från postverket under sådana omständigheter, för Schlytern alls icke moraliskt förklenande, att han icke kom i åtnjutande av den sedan gällande byråchefspensionen å 5,600 kr., utan fick nöja sig med 5,000 kr. Schlytern har nu under tio års tid åtnjutit en pension, som med 600 kr. understiger den för byråchefer vanliga pensionen. Härigenom har han gått miste om, bortsett från förlusten av räntor, ungefär 6,000 kr. Om man nu medger denna tilläggspension, så betydessa 600 kr. endast det, att han skulle komma i åtnjutande av den vederbörliga pensionen. De 400 kronor därutöver bleve ett sätt för honom att kunna, i någon mån åtminstone, vinna igen, vad han under de gångna tio åren förlorat. Det skulle dröja ganska länge, innan han kunde intjäna dessa 6,000 kronor, det skulle taga 15 år framåt. Mänskligt att döma lär icke en man, som fyllt sina 75 år, ha så lång livstid framför sig, och han kommer näppeligen i tillfälle att intjäna, vad han förlorat, ty det är att märka, att han ju icke skulle få denna tilläggspension, förrän han avgått från löneregleringskommittén.

I förbigående vill jag också betona, att det ligger naturligtvis varken i bankoutskottets förslag eller i motionärernas framställning något som helst förstuckat concilium abeundi, icke någon som helst önskan, att byråchefen skulle fortast möjligt avträda från sin befattning som ledamot och ordförande i löneregleringskommittén, där han fullgör ett så gagnande och förtjänstfullt arbete. Staten har sannernligen icke så gott om dugande tjänare, att det icke är allt skäl i att i det allra längsta söka bevara en kraft som denna.

Det andra skälet för denna tilläggspension är det, att byråchefen Schlytern som ledamot och ordförande i sin kommitté har nedlagt ett i så ovanligt hög grad gagnande, dugligt, flitigt och ihärdigt arbete, ett arbete som icke på långa vägar varit ersatt med det lilla dagarvode, som han där åtnjutit, varför vi tyckt, att det vore skäl, att han på detta sätt rönt den uppmuntran, som han gjort sig så väl förtjänt av.

Ang. tilläggs-
pension åt f.d.
byråchefen F.
H. Schlytern.
(Forts.)

Jag vill på det kraftigaste understryka, att denne man under de många år han verkat här icke blott tjänstgjort på vanligt sätt som ordförande i en kommitté, som ledare för det arbete, som där bedrivits, utan han har under hela denna tid därjämte arbetat dag för dag ständigt året runt, ofta nog både natt och dag, icke blott som ordförande och föredragande utan jämväl som sekreterare. En mängd av de utlåtanden, som ha kommit här under riksdagens ögon i mångahanda frågor, är det ordföranden själv som skrivit vartenda ord, bortsett från den omständigheten att han har nagelfarit, justerat och skrivit delvis så många andra utlåtanden.

Det bör också betonas, att denne tjänsteman aldrig ägnat sig åt något extra arbete utanför sin statstjänst och de kommittéuppdrag, som Kungl. Maj:t har lämnat åt honom. Han har aldrig hängivit sig åt mångsyssleri eller gjort sig extra inkomster, utan ägnat all sin kraft åt staten och framstått som ett mönster för en svensk tjänsteman ifråga om samvetsgrannhet, flit, duglighet och redbarhet.

Jag skall, herr talman, be att på det allra livligaste få här tillstyrka bifall till bankoutskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Olsson i Berg, Leander, Nilsson i Landeryd och Lithander.*

Herr *Kristensson*: Herr talman! Gentemot den förste ärade talarens påstående, att ett bifall till bankoutskottets hemställan skulle betyda, att andra kammaren och riksdagen hade gått in för den principen att i allmänhet bereda kommittéledamöter pension, ber jag att få inlägga en gensaga. Det har icke ett enda ögonblick varit bankoutskottets mening att så förfara. Denna sak måste ses utslutande personligt.

Att bankoutskottet icke remitterat denna fråga till statskontoret, såsom det brukar göra med en massa andra liknande frågor, beror för det första därpå, att den förelåg i motionerna i sådant utrett skick, att vi icke hade anledning att begära någon ytterligare utredning, och för det andra därpå, att vi ansågo denna fråga egentligen böra vara en riksdagens egen angelägenhet att besluta i, om den nämligen ville på något sätt honorera Schlytern för det utomordentligt plikttrogna och samvetsgranna arbete, som han under denna långa tidsrymd har utfört här i en så gott som rent parlamentarisk institution, som här tillkommit uteslutande på riksdagens begäran i ändamål att för riksdagen utreda och framlägga de löneregleringsförslag, som det varit fråga om.

Jag ber, herr talman, att i likhet med den föregående talaren, ledamot av löneregleringskommittén, få vitsorda Schlyterns stora samvetsgrannhet och hans stora omtanke om staten. Det är icke nog med att denna omtanke lett honom i allmänhet, utan även vad beträffar kommittén och dess uppgifter för dess egen skull har han, kan man tryggt säga, inbesparat belopp, som i långt övervägande

grad överstiga det lilla, som här ifrågasättes att riksdagen skulle som en erkänsla för hans gagnande verksamhet bevilja.

Jag ber sålunda att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. tilläggs-
pension åt f.d.
byråchefen F.
H. Schlytern.
(Forts.)

Med herr Kristensson förenade sig herr *Lindvall*.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Jonsson i Gumboda under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes likväl av herr Jonsson i Gumboda, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 8 av utskottets förevarande utlåtande nr 25, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Jonsson i Gumboda under överläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utföll med 79 ja mot 61 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 9.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 10, angående årliga understöd åt änkor och barn efter vissa befattningshavare vid statens hospital och asyler.

Ang. årliga
understöd åt
änkor och
barn efter
vissa befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asyler.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 119, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att nedannämnda änkor och barn efter befattningshavare vid statens hospital och asyler finge, änkorna så länge de förbleve i nuvarande änkestånd och barnen intill uppnådd ålder av 18 år, äga å allmänna indragningsstaten uppbära årliga understöd med följande belopp, nämligen

skrädderiföreståndaren vid Kristinehamns hospital Vilhelm Fritiof Söderströms änka Klara Söderström, född Larsson, med 350 kronor och vart och ett av makarnas tre minderåriga barn med 75 kronor, att utgå från och med den 1 november 1918;

hantverksföreståndaren vid Östersunds hospital Anders Gustaf Eklunds änka Albertina Josefina Eklund, född Olsson, med 350 kronor och vart och ett av makarnas fem minderåriga barn med 75 kronor, att utgå från och med den 1 oktober 1918;

förste maskinisten vid Härnösands hospital Gabriel Karlsson Sandsténs änka Alma Sofia Sandstén, född Lundqvist, med 350 kro-

Ang. årliga
understöd åt
änkor och
barn efter
vissa befattningshavare
vid statens
hospital och
asyler.
(Forts.)

nor och vart och ett av makarnas två minderåriga barn med 75 kronor, att utgå från och med den 1 december 1918;

sjukskötaren vid Uppsala hospital och asyl Gustaf Adolf Carlssons änka Johanna Ingeborg Carlsson, född Jansson, med 300 kronor och makarnas minderåriga son med 60 kronor, att utgå från och med den 1 oktober 1918;

sjukskötaren vid samma anstalt Samuel Martin Samuelssons änka Elin Sofia Samuelsson, född Eklund, med 300 kronor och vart och ett av makarnas två minderåriga barn med 60 kronor, att utgå från och med den 1 november 1918; samt

biträdande uppsyningsmannen vid Sätters hospital Karl Frits Valdemar Lindells änka Johanna Sofia Lindell, född Olsson, med 350 kronor och vart och ett av makarnas två minderåriga barn med 75 kronor, att utgå från och med den 1 oktober 1918.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren väckt motion, nr 26, däri herrar *K. A. Nilsson* och *Alfred Petrén* föreslagit,

att riksdagen måtte bevilja pensioner att utgå enligt de grunder, som stadgas i Kungl. Maj:ts nådiga reglemente för civilstatens änke- och pupillkassa den 15 december 1916:

till skrädderiföreståndaren vid Kristinehamns hospital V. F. Söderströms änka Klara Söderström och hennes fyra omyndiga barn kronor 765: — att utgå från den 6 oktober 1918;

till skomakeriföreståndaren vid Östersunds hospital A. G. Eklunds änka Albertina Josefina Eklund och hennes fem omyndiga barn kronor 810: — att utgå från den 1 september 1918;

till förste maskinisten vid Härnösands hospital Gabriel Karlsson Sandsténs änka Alma Sofia Sandstén och hennes två omyndiga barn kronor 750: — att utgå från den 11 november 1918;

till sjukskötaren vid Uppsala hospital Gustaf Adolf Carlssons änka Johanna Ingeborg Carlsson och hennes omyndige son kronor 462: — att utgå från den 14 september 1918; och

till sjukskötaren vid Uppsala hospital Samuel Martin Samuelssons änka Elin Sofia Samuelsson och hennes två omyndiga barn kronor 495: — att utgå från den 5 oktober 1918.

Utskottet hemställde,

att riksdagen, med avslag å förevarande motion, måtte medgiva,

att nedannämnda änkor och barn efter befattningshavare vid statens hospital och asyler finge, änkorna så länge de förbleve i nuvarande änkestånd och barnen intill uppnådd ålder av 18 år, äga å allmänna inrättningsstaten uppbära årliga understöd med följande belopp, nämligen

skrädderiföreståndaren vid Kristinehamns hospital Vilhelm Fritiof Söderströms änka Klara Söderström, född Larsson, med trehundrafemtio kronor och vart och ett av makarnas tre minderåriga barn med sjuttiofem kronor, att utgå från och med den 1 november 1918;

hantverksföreståndaren vid Östersunds hospital Anders Gustaf

Eklunds änka Albertina Josefina Eklund, född Olsson, med trehundrafemtio kronor och vart och ett av makarnas fem minderåriga barn med sjuttiofem kronor, att utgå från och med den 1 oktober 1918;

förste maskinisten vid Härnösands hospital Gabriel Karlsson Sandsténs änka Alma Sofia Sandstén, född Lundqvist, med trehundrafemtio kronor och vardera av makarnas två minderåriga barn med sjuttiofem kronor, att utgå från och med den 1 december 1918; sjukskötaren vid Uppsala hospital och asyl Gustaf Adolf Carlssons änka Johanna Ingeborg Carlsson, född Jansson, med trehundrafemtio kronor och makarnas minderåriga son med sjuttiofem kronor, att utgå från och med den 1 oktober 1918;

sjukskötaren vid samma anstalt Samuel Martin Samuelssons änka Elin Sofia Samuelsson, född Eklund, med trehundrafemtio kronor och vardera av makarnas två minderåriga barn med sjuttiofem kronor, att utgå från och med den 1 november 1918; samt

biträdande uppsyningsmannen vid Sätters hospital Karl Frits Valdemar Lindells änka Johanna Sofia Lindell, född Olsson, med trehundrafemtio kronor och vardera av makarnas två minderåriga barn med sjuttiofem kronor, att utgå från och med den 1 oktober 1918.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr Kjellberg: Herr talman!. Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på de skäl, som de båda motionärerna herrar K. A. Nilson och Petré i första kammaren anført för sin hemställan, i vilka skäl de överensstämma med det yttrande, som i ärendet avgivits av medicinalstyrelsen. Dessa motionärer ha nämligen begärt något högre belopp såsom pension åt de fem änkor med deras barn, som omnämnas här i motionen. Ifrågavarande änkors män ha nu dött i tjänsten utav denna härjande spanska sjukan och enligt den av förra årets riksdag antagna nya lönestaten skulle dessa avlidna tjänstemän den 1 januari i år ha kommit upp i högre löneförmåner varigenom änkepensionerna skulle ha blivit större.

Här synes mig föreligga verkligt humanitära skäl för att gå motionärernas önskan tillmötes, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den föreliggande motionen i denna punkt.

Herr Bogren: Herr talman! Blott ett par ord. Utskottet känner nog lika varmt för dessa änkor med deras barn som den ärade talaren. Men som herrarna finna av den utredning, som här föreligger från statskontoret, har utskottet varit förhindrat att gå längre i sitt förslag än vad utskottet här hemställt. Utskottet utgår nämligen ifrån, att, om dessa avlidna män hade varit delägare i civilstatens pensionsinrättning och deras änkor således haft laga pensionsrätt efter sina män, så hade denna laga pensionsrätt icke kunnat tillerkänna högre pensioner än de här föreslagna. Att tillstyrka en understödspension — ty man kan ej här kalla det för något annat —

*Ang. årliga
understöd åt
änkor och
barn efter
vissa befatt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asylor.
(Forts.)*

Ang. årliga
understöd åt
änkor och
barn efter
vissa befalt-
ningshavare
vid statens
hospital och
asylor.
(Forts.)

till högre belopp, än de ordinarie tjänsteinnehavarnes änkor och barn kunna erhålla, anser utskottet icke lämpligt.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen till en början propositioner beträffande understöd åt änkor och barn efter V. F. Söderström, A. G. Eklund, G. Karlsson Sandstén, G. A. Carlsson och S. M. Samuelsson, nämligen dels på bifall till vad utskottet i sådant avseende hemställt, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Då votering emellertid begärdes av herr Kjellberg, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller vad bankoutskottet i sitt förevarande utlåtande nr 25 punkten 10 hemställt angående pensioner åt änkor och barn efter V. F. Söderström, A. G. Eklund, G. Karlsson Sandstén, G. A. Carlsson och S. M. Samuelsson, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 98 ja mot 39 nej, vadan kammaren således bifallit vad utskottet hemställt.

Vidare blev efter av herr talmannen därom framställd proposition utskottets hemställan i vad densamma avsåge understöd åt K. F. V. Lindells änka och barn jämväl av kammaren bifallen.

Punkterna 11—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 12.

Slutligen föredrogos vart efter annat:

bankoutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av väckta motioner om pension åt f. d. korrekturläsaren i riksdagens tryckeriexpedition G. M. Karlström;

nr 27, i anledning av väckt motion om pension åt förra notarien hos riksdagens andra kammare änkan Andrietta Katarina Lundgren;

nr 28, i anledning av justitieombudsmannens framställning angående förhöjning av de till befordrande av göromålens gång inom justitieombudsmansexpeditionen m. m. anvisade anslag;

nr 29, i anledning av justitieombudsmannens framställning angående tillfälligt anslag till bestridande av expenser vid justitieombudsmansexpeditionen;

nr 30, i anledning av väckt motion om anslag till maskinskriverskors anställande vid riksdagen under dess sammanträden; och

nr 31, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förslag om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 m. m.; samt

bevillningsutskottets betänkande, nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig höjning av postavgifterna m. m. ävensom en i ärendet väckt motion.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkande hemställt.

§ 13.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Lithander*, nr 357, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 235, angående ändring i tiden för återbetalning av ett aktiebolaget svenska linberedningssällskapet tilldelat lån;

herr *Sjöblom*, nr 358, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 312, angående anslag till undervisning i trädgårdsskötsel;

herr *Andersson* i Nacka, nr 359, i anledning Kungl. Maj:ts proposition, nr 264, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 19 § i förordningen den 19 november 1914 om arvskatt och skatt för gåva;

herr *Gustafsson* i Örebro, nr 360, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 345, med förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskälighyresstegring m. m.; och

herr *Tengdahl*, nr 361, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 269, med förslag till lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens m. m.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes bankoutskottets utlåtanden:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående minskning av den för riksdagen avsedda upplagan av kommitté- och sakkunnigebetänkanden;

nr 34, angående vissa framställningar om pensioner och understöd; samt

nr 35, angående vissa Kungl. Maj:ts framställningar rörande pensioner och understöd jämte en i ämnet väckt motion.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12,45 e. m.

In fidem
Per Cronvall.